

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ІНОЗЕМНИМ ЗДОБУВАЧАМ
ОСВІТИ**

Стаття присвячена аналізу актуальних проблем викладання іноземної мови за професійним спрямуванням іноземним здобувачам освіти, специфіці комунікативної взаємодії в системі «лікар-пацієнт» в умовах терапевтичного процесу. Визначено та теоретично обґрунтовано переважаючу роль комунікативної компетентності у системі забезпечення ефективної професійної діяльності лікаря.

Ключові слова: здобувачі освіти, комунікативна компетентність, професійне мовлення, комунікативний принцип, професійно важливі якості лікаря, комунікативна установка, навички і уміння.

The article is devoted to the analysis of current problems of teaching a foreign language in the professional direction of foreign students, specifically communicative interaction in the system "doctor-patient" in the therapeutic process. The predominant role of communicative competence in the system of ensuring effective professional activity of a doctor is determined and theoretically substantiated.

Key words: students, communicative competence, professional speech, communicative principle, professionally important qualities of a doctor, communicative attitude, skills and abilities.

Перед викладачами іноземної мови за професійним спрямуванням стоїть низка найважливіших завдань, одним з яких є формування у здобувачів медичної освіти навичок професійного мовлення, що дозволяють підготувати їх до навчальної клінічної практики і до усного спілкування з хворим. У зв'язку з цим переглядаються цілі і завдання викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Згідно з комунікативним принципом, вони

визначаються відповідно до «соціального замовлення», яке обумовлено робочими програмами, календарно-тематичними планами теоретичних і практичних кафедр вишу, а також результатами соціологічних опитувань викладачів і здобувачів освіти.

Мета даної роботи - визначити проблеми викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, української мови як іноземної в групах з англійською мовою навчання, а також описати комунікативні потреби цього контингенту здобувачів освіти в умовах навчально - професійної комунікації.

З урахуванням цілей навчання, які при комунікативній спрямованості задаються: «а) через списки комунікативних інтенцій, б) списки завдань спілкування» [1, с. 56], проводиться відбір і раціональна організація навчального матеріалу. Викладачі кафедри українознавства та гуманітарної підготовки спробували визначити коло ситуацій спілкування іноземних здобувачів освіти, які навчаються англійською мовою. В цьому випадку з'ясувалося, що українська (поряд із англійською) мовою є затребуваним при слуханні лекцій і практичних занять на III-VI курсах. Здобувач освіти повинен вміти взяти участь в мовному спілкуванні на заняттях з хірургії, внутрішніх і нервових хвороб, а також у професійному спілкуванні; повинен вміти звернутися з проханням або пропозицією до молодшого медичного персоналу, медсестри або хворого; вміти запитати інформацію про скарги, дати відповідні рекомендації. Необхідна ця мова і в соціально-побутовій сфері. Здобувачі освіти повинні вміти дотримуватися норм мовного етикету; вміти орієнтуватися в місті (користуватися міським транспортом, з'ясувати адреси та місцезнаходження різних об'єктів); вміти запитати інформацію про друковані видання в бібліотеці; справлятися з простими ситуаціями в сфері обслуговування (вступати в контакт з продавцями, оплачувати покупки); вміти записатися на прийом до лікаря і розповісти про своє самопочуття і т.д.

Спілкування в умовах офіційно-ділової сфери (візовому відділі, деканаті) в основному здійснюється англійською мовою. Отже, «завдання навчального курсу «іноземна мова» полягає в тому, щоб сформувати у

іноземного здобувача освіти комунікативну компетенцію, що дозволяє адекватно спілкуватися в комунікативних ситуаціях актуальних для нього сфер діяльності: соціально-побутової - у період «вживання» і адаптації та навчально-професійної - в період формування професійної компетенції» [2, с. 348].

Якщо говорити про професійні компетенції іноземних здобувачів освіти з англійською мовою навчання, то слід зазначити той факт, що, за оцінками викладачів-клініцистів, найбільшу складність для досліджуваного контингенту викликає спілкування з хворими. Тому важливу роль в навчанні іноземних здобувачів освіти професійному мовленню відіграє співпраця викладачів іноземної для них мови з кафедрою внутрішніх хвороб, наприклад.

На кафедрі внутрішніх хвороб розроблено календарно-тематичний план дисципліни, що вивчається, і вимоги, які висувають викладачі до іноземних здобувачів освіти. В курсі дисципліни «Пропедевтика внутрішніх хвороб» іноземці клінінординатори вивчають захворювання різних органів і систем (дихальної, серцево-судинної, травної, видільної, сечостатевої та ін.). Професорсько-викладацький склад кафедри вимагає від англомовних здобувачів освіти умінь володіння українською мовою при опитуванні хворого, при здійсненні пальпації і аускультатії, а також при постановці діагнозу і запису отриманих даних в історію хвороби.

«Найбільш важливою для здобувачів освіти є комунікативна ситуація «первинний огляд хворого, постановка діагнозу», так як саме в процесі мовної взаємодії «лікар - пацієнт» в зазначеній ситуації спілкування закладається фундамент відносин лікаря з хворим, створюється необхідна довірча атмосфера, яка багато в чому визначає успішність діагностики, з одного боку, і результативність лікування - з іншого» [5, с.100].

Після обговорення календарно-тематичного плану з провідними викладачами кафедри визначаються комунікативні потреби здобувачів освіти англомовної форми навчання. У сфері професійного спілкування іноземні

здобувачі освіти повинні вміти запитати у пацієнта наступну інформацію: про паспортні дані; про скарги; про причини звернення до лікаря; про характер, локалізацію та іррадіацію болю; про характер симптомів справжнього захворювання; причини і час захворювання: залежність характеру болю від фізіологічної функції; залежність болю від характеру трудової діяльності; залежність стану здоров'я від побутових умов; а також результати лабораторних досліджень.

У зв'язку з цим актуальним завданням для викладачів кафедри українознавства та гуманітарної підготовки є формування навичок ведення діалогу, з метою виявлення скарг хворого і записи їх в історію хвороби. Тобто викладачам необхідно навчити студентів: 1) ставити запитання про місце виникнення і іррадіації болю; про характер болю; про умови появи болю; про температуру; про кашлі; про мокроті; про задишку, а також про характер інших симптомів; 2) розуміти відповіді хворого; 3) супроводжувати огляд і аускультацию хворого відповідними командами; 4) записувати отриману інформацію в історію хвороби.

Успішному формуванню перерахованих вище навичок і умінь сприяє певна система вправ. Наприклад, Д.І. Ізаренков, І.В. Рахманов, В.Л. Скалкін вважають, що всі вправи «розмежовуються на три класи в залежності від того, на вирішення яких завдань в плані формування мовних навичок вони спрямовані» [6, с.101]. Перший клас складають тренувальні вправи некомунікативного плану, які «служать для того, щоб засвоїти матеріал мови і підготуватися до використання його в мові. Вправи другого класу призначені для засвоєння мовного матеріалу, але мають певну мовної спрямованістю. Третій клас складають мовні вправи, які навчають виражати свої думки і розуміти думки інших людей на іноземній мові; забезпечують практику в конкретному виді і формі комунікації» [6, с. 101-102].

Використовувана нами система вправ для студентів англomовного контингенту співвідносна з типологією вправ, запропонованої вищеназваними методистами. Ми також вважаємо за доцільне розділити

вправи на 3 етапи. Перший етап - вправи, спрямовані на оволодіння засобами побудови професійного діалогу. Адаптовані матеріали лекцій і практичних занять кафедри внутрішніх хвороб нами були представлені у вигляді набору готових висловлювань (схем), необхідних для реалізації інтенцій професійного спілкування.

Розташування матеріалу таким чином допоможе студентам не тільки краще орієнтуватися в ньому, а й використовувати у майбутньому як розмовник. Другий етап передбачає реалізацію на практиці знань, отриманих в результаті роботи над вправами першого етапу. На другому етапі здобувачі освіти вчаться реагувати на різного роду усні і письмові тексти, а також самостійно породжувати висловлювання. Закріплення нового матеріалу відбувається при використанні діалогів лікаря з хворим. Основною метою вправ третього етапу є вироблення у іноземних здобувачів освіти умінь реалізувати на практиці основні інтенції реальної комунікації лікар - пацієнт в ситуації «огляд пацієнта, постановка діагнозу». Вправи третього етапу рекомендується вважати ігровими.

Колективом кафедри українознавства та гуманітарної підготовки розроблені навчальні посібники для іноземних здобувачів освіти вищих медичних навчальних закладів [3, 4, 7]. Дуже актуальним є навчальний посібник «Читаємо українською» для іноземних здобувачів освіти 1-2 курсів, що навчаються англійською мовою, який містить тексти і діалоги, що вирізняються стилістичним розмаїттям, невеликим обсягом, доступністю і чіткістю будови, цікавим змістом і належним лексико-граматичним оформленням [7]. Ці посібники допоможуть іноземним здобувачам освіти підготуватися до реальної комунікації - монологічного та діалогічного висловлювань, ведення монологу і діалогу по заданій темі, спілкуванню з пацієнтами і розраховані на вивчення лексики наукового стилю мови і призначені для засвоєння і закріплення мінімуму загальнонаукової і досить широкого кола спеціальної лексики.

Відзначимо на закінчення, що описані в статті інтенції задають програми спілкування, програми мовних висловлювань, що становлять професійний діалог «лікар - пацієнт» і служать фактором інтелектуального розвитку особистості здобувача освіти.

Список літератури:

1. Арутюнов А.Р., Костина И.С. Коммуникативная методика русского языка как иностранного и иностранных языков (конспекты лекций). – М., 1992. – С. 56.
2. Борзенко С.Г. Типология упражнений по обучению профессиональному медицинскому диалогу «врач-пациент» // Обучение профессиональному общению на русском языке иностранных студентов медицинского вуза. – Львов, 1985. – С. 95-110.
3. Владимирова В. И. Стоматология : учеб. пособ. по изучающему чтению текстов стоматологического профиля для иностранных студентов стоматологических факультетов высших медицинских учебных заведений IV уровня аккредитации / В. И. Владимирова, В. Г. Юфименко. – Полтава : АСМИ, 2013. – 318 с.
4. Дегтярёва К. В. Профессиональное общение: врач – пациент : учеб. пособ. по русскому языку как иностранному для студентов-иностранцев высших учебных заведений III–IV уровня аккредитации, обучающихся по специальности 222 «Медицина» / К. В. Дегтярёва, В. И. Владимирова; под ред. Т. А. Лещенко. – Полтава : Укрпромторгсервис, 2018. – 82 с.
5. Журомская Л.И. Актуальные проблемы преподавания русского языка как иностранного в группах с английским языком обучения // Культура народов Причерноморья. – Симферополь. – 2003. – №37. – С. 348.
6. Изаренков Д.И. Обучение диалогической речи.- М.: Русский язык, 1981. – С.101-102.
7. Лещенко Т. О. Читаємо українською : навч. посіб. для іноземних студентів 1-2 курсів (соціокультурний аспект). II частина / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко, Г. М. Козуб. – Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2019. – 148 с.